

Mühendislik Ekonomisi

Fırat İsmailoğlu, PhD

Hafta 1

Temel Ekonomi Kavramları

Ekonomi

Ekonomi, yada Arapça adı ile iktisat, kısıtlı kaynaklar ile (bu kaynak su, zaman, para, olabiliyor) mümkün olduğunca çok ihtiyacı karşılayabilmeyi amaçlayan bilim dalıdır.

Ekonomi ihtiyaçları karşılamaktan öte aynı zamanda , insanların maddi şartlarını düzeltmeyi, insanların hayat kalitesini, refahını artırmayı amaçlar.

Ekonomik Faaliyetler

Kısıtlı kaynaklarla ihtiyaçlarımızı karşılama sürecinde 4 önemli faaliyette bulunuruz:

1. **Üretim:** Tabiatın verdiği kısıtlı kaynakları emek ve makine ile işleme tabi tutarak mallar üretiriz, değer yaratırız ve bu malları ihtiyaçlarımızı karşılamak için kullanırız.
2. **Dolaşım:** Üretilen malların insanlar arasında dolaşması, değiş-tokuş yapılması
3. **Bölüşüm:** Malların üretimi yapılırken, bu malların satışından gelirler elde edilir. Bu gelirler üretime katılan unsurlar arasında bölüşülür.
4. **Tüketim:** ihtiyaçların tatmini için malların tüketilmesi(ör doyum tatmini için ekmek tüketilmesi)

Ekonomi Biliminin Doğuşu

1.Eski Yunan

Eski Yunan'da ekonomiye ilgi zayıftır. Bunun temel nedeni Yunanlı'ların kendi ihtiyaçları kadar tarım üretimi yapması böylece kaynağı ihtiyaca yetirme sorununun ortadan kalkmış olmasıdır. Fazla üretmek (arz fazlası) servet sahibi olmak bu toplumda hoş karşılanmamıştır.

Ayrıca ilkçağ Yunan filozofları devletçiliği önemsemiş bireysel zenginleşmeyi, bireysel ticareti geri plana atmışlardır.

2. Roma

Roma daha çok askeri ve hukuk alanlarda başarılı olmuştur. Bilhassa 'Roma Hukuku' insanlık tarihine en önemli katkılarından biridir. Geliştirdikleri hukuk sistemi sayesinde bireysel hakları korumuş, böylece kişisel servet edinebilmeyi kolaylaştırmıştır.

3. Orta Çağ

Orta Çağ ile birlikte artık değiş-tokuş iyice ortadan kalkmış, para kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu 'değerleme' sorununu ortaya çıkarmıştır. Üretilen malın, emeğin değerinin belirlenmesi gibi.

Adil Fiyat ve *Adil Ücret* kavramları ortaya çıkmıştır.

Adil Fiyat: 'Ne üreticinin nede tüketicinin zarar gördüğü fiyat olarak düşünülebilir. Bazı ekonomistler adil fiyatın bir malın üretim maliyeti olduğunu düşünürler. Basitçe bu şekilde kimse zarar görmez.

Fakat bu şekilde üretici kar edemez, yeni yatırımlar yapamaz, ekonomi büyümmez. O yüzden adil fiyat malın üretim fiyatına makul bir miktar kar payı eklenerek elde edilebilir.

Adil Ücret: İşverenlerin çalışanlara kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde bir ücret ödemesidir.

Temel Ekonomi Kavramları

1. İhtiyaç

Bütün ekonomik faaliyetlerin temelini ihtiyaçlar oluşturur.

İhtiyaçlar ikiye ayrılır. Zorunlu ve zorunlu olmayan.

Zorunlu ihtiyaçlar: Yaşamımızı devam ettirebilmemiz için karşılamak zorunda olduğumuz ihtiyaçlardı. Örneğin su içmek, ulaşım.

Zorunlu olmayan ihtiyaçlar: Yaşamsal olmayan fakat tatmin ettikçe haz duyulan ihtiyaçlardır, kişiden kişiye değişir. Örneğin internet bazılarımız için bir ihtiyaç iken bazılarımız için değildir.

Zorunlu olsun olmasın, ihtiyaçları karşılayabilmek için kaynağa ihtiyacımız vardır. Kaynak ise sınırlıdır, sonludur, ekonomi'de tam olarak sınırlı kaynaklarla zorunlu/zorunlu olmayan ihtiyaçları karşılayabilmeyi amaçlar.

İhtiyaçların Temel Özellikleri:

1. İhtiyaçların Sonsuzluğu: Bugün ihtiyaç olmayan şeyler yarın ihtiyaç olabilir, gelir düzeyi artıkça ihtiyaçların çeşidi de artar.
2. İhtiyaçların doyma noktasına varması
3. İhtiyaçların ikame özelliği: Bir ihtiyacın yerine başka bir ihtiyacın geçebilmesi
4. İhtiyaçların tekrar etmesi: Örneğin her gün yemek ihtiyacının olması.
5. İhtiyaçların şiddet derecelerinin farklı olması ve bu derecelerin zamanla azalması (doyma noktası)

2. Mal ve Hizmetler

İhtiyaçların tatminine yaran araçlara mal denir. İhtiyaçları tatmin etmek için yapılan işlere hizmet denir.

Bir maddenin mal veya hizmet sayılabilmesi için *fayda* ve *kıtlık* kavramlarının tanımlı/anlamalı olması gerekir.

Bir malın/hizmetin fayda sağlayabilmesi için ihtiyaç durumunda erişilebilir olması gerekir.

İki çeşit mal vardır: tüketim malı, sermaye malı.

Mallar

Tüketim Malı:

Doğrudan doğruya tüketilen ve tüketilince biten maldır.

ör. Yiyecek maddeleri, kurşun kalem..

Sermaye Malı:

Direkt olarak tüketilmeyen fakat kullandıkça aşınan eskiyen mallardır:

ör.giyisi, beyaz eşya, bilgisayar

3. Üretim

Malların meydana getirmesine üretim denir. Üretim, tüketim malı ve sermaye malının toplamıdır.

4. Tüketim

Mal veya hizmeti ihtiyaçlarımızı gidermek için kullanmamıza tüketim denir. Tüketim sonucu fayda oluşması gerekir.

Bir doktordan aldığımız muayene hizmeti, bir berberden aldığımız saç kesme hizmeti de bir tüketimdir. Bunun sonucunda ihtiyacımız giderilir, fayda sağlanır.

5. Uzmanlaşma/İş Bölümü

Bir malın/hizmetin üretiminde genelde üretim alt görevlere bölünür. Her alt görevde biri yada birileri çalışarak iş bölümü yapılır. Aynı görevi yapan kişiler zamanla uzmanlaşır, görevleri tamamlamak meslekleri haline gelir, böylece meslekler ortaya çıkar.

Kısca üretimde iş bölümünün yapılması ve uzmanlaşma ekonomik faaliyetlerin temel amaçlarındandır.

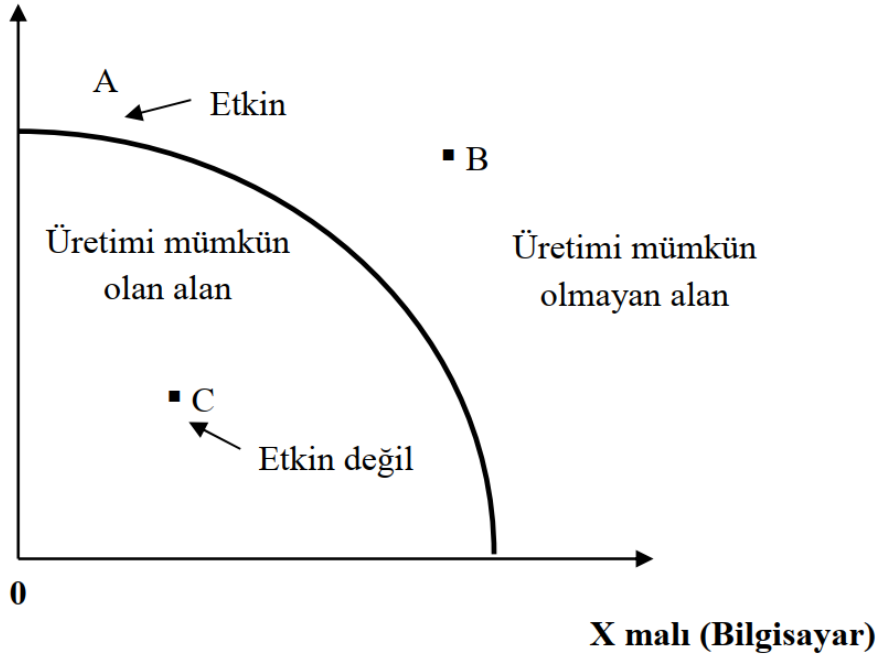
Temel Ekonomik Problemler

Her ekonomi sisteminde 3 temel sorun vardır: Kaynakların tamamının kullanılabilmesi, kaynakların etkin kullanılabilmesi ve üretim kapasitesini genişletilmesi.

1. Kaynakların Tamamının Kullanılabilmesi

Daha önce de çokca kez bahsettiğimiz gibi kaynaklarımız sınırlıdır. Bu, var olan kaynakların tamamını kullanabilmeyi gerektirir. Bir başka deyişle kıt kaynak maksimum üretim yapılabilmesi gerekir. Bunun ne kadar sağlandığı ‘*Üretim Olanakları Eğrisi*’ ile anlaşılır.

Y malı (Otomobil)

Diyelimki şirket olarak bilgisayar ve otomobil üretiyoruz, ve bu üretimimize ait üretim olanakları eğrisi soldaki gibi verilmiş olsun.

Bu durumda eğrinin altında kalan her nokta için üretim mümkün iken, eğrinin üzerindeki noktalar için üretim mümkün değildir.

Eğrinin üzerindeki noktalarda maksimum üretim Yapılır.

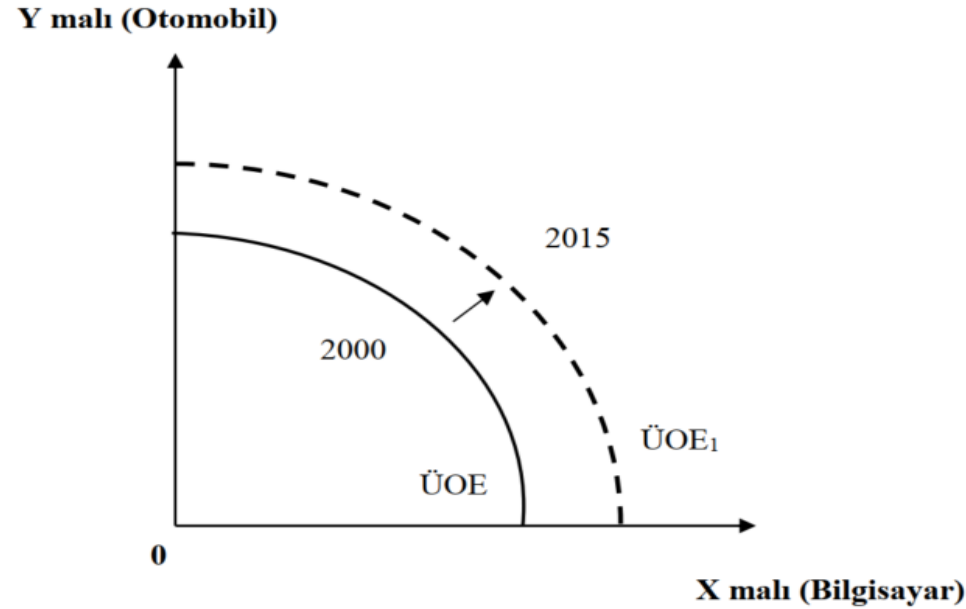
2. Kaynakların Etkin Kullanılması

Kıt olan kaynakları etkin (verimli) kullanabilmek için:

1. Hangi malın ne miktarda üretileceği üzerine iyice düşünölmeli, üretim planlaması yapılmalıdır.
2. Üretimin ne şekilde yapılacağıının belirlenmeli, teknolojinin yöntemin belirlenmesi

3. Üretim Kapasitesinin Geliştirilmesi

Üretim kapasitesi teknolojinin gelişmesi, kaynakların artması gibi nedenlerle artabilir. Bu durumda Üretim Olanakları Eğrisi genişler:

Ekonominin Temel İlgil Alanları

Enflasyon: Arzın (malın) az, talebin fazla olmasıyla fiyatların artma durumu. Örneğin günümüzde süt ve süt ürünlerinin fiyatları sürekli bir artış halindedir. Bunun nedeni ülkemizdeki mera alanlarının imara açılması yada başka nedenlerle azalması, hayvan yeminin ithal edilmesi gibi nedenlerden dolayı üretilen süt miktarı (malın) az olması ve bunun büyüyen nüfusa yetmemesidir.

Enflasyona bir örnekte pandemi sürecinin başında yaşadığımız maske fiyatlarıdır. Maskeye olan talep bir anda aşırı artmış, üretim ise aynı kalmıştır, böylece fiyatlar epey artmıştır. Günümüzde maskeye talep yine çok fazladır, fakat aynı oranda üretim de (arz) arttığı için fiyat dengelenmiştir.

Deflasyon: Talep az, arz (mal) fazla ise bu sefer fiyatlar düşmeye başlar. Örneğin diyelimki dolara olan talep azalır, dolar bollaşır, fiyatı (kur) düşer.

Genişleme: Ekonomide üretim ve istihdamın artması durumudur. Böylece toplumun refahı artar.

Daralma: Genişlemenin tersidir, üretim ve istihdam azalır, toplum fakirleşir.

